

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES kohēzijas un sociālās politikas koordinēšanas stiprināšana atbilstīgi LESD 9. panta jaunajai horizontālajai sociālajai klauzulai” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 24/06)

Ziņotājs: **Christoph LECHNER**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 20. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“ES kohēzijas un sociālās politikas koordinēšanas stiprināšana atbilstīgi LESD 9. panta jaunajai horizontālajai sociālajai klauzulai”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 28. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 113 balsīm par, 1 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Būtisks jauninājums Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) ir horizontālā sociālā klauzula (LESD 9. pants), kas paredz: “Nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienība ņem vērā prasības, kas saistītas ar augsta nodarbinātības līmeņa veicināšanu, pienācīga sociālās aizsardzības līmeņa nodrošināšanu, ar sociālās atstumtības apkarošanu, kā arī ar izglītības, mācību un cilvēku veselības aizsardzības līmeņa paaugstināšanu.” Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK), kurai līdz ar Lisabonas līguma pieņemšanu ir lielāka atbildība par ES sociālās dimensijas veicināšanu, uzskata, ka minētais noteikums var kļūt par nozīmīgu soli ceļā uz sociāli atbildīgāku Eiropas Savienību, taču tikai tad, ja šo noteikumu pareizi piemēros. Tāpēc Komiteja piekrīt daudziem secinājumiem un ieteikumiem, kas minēti neatkarīgā akadēmiskā pētījumā, ko 2010. gada otrajā pusē lūdza veikt Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Beļģija ⁽¹⁾.

1.2 EESK uzsver — horizontālās sociālās klauzulas (HSK) piemērošana liecina par to, ka tiek ievērotas primāro tiesību normas, ko visas dalībvalstis, parakstot un ratificējot Lisabonas līgumu, apņēmas ievērot. Nedrīkst ierobežot horizontālās sociālās klauzulas darbības jomu un ar tās ievērošanu saistītās metodes, un ES iestādēm un dalībvalstīm tā jāpiemēro visās attiecīgajās Eiropas Savienības politikas jomās un darbībās, arī tajās, kas saistītas ar ekonomiku.

1.3 Eiropas Komisijai, kurai Lisabonas līgumā uzticēts sekmēt Savienības vispārējās intereses (LES 17. pants), ir jāpārtrauc, vai horizontālo sociālo klauzulu pienācīgi ievēro, un jānodrošina, ka uz to atsaucas un to pilnībā ņem vērā visos attiecīgajos

dokumentos, arī tiesu iestāžu dokumentos, un ka tā sekmē jauno līguma mērķu sasniegšanu gan Eiropas Savienībā, gan dalībvalstīs.

1.4 Eiropas Komisijai būtu kopumā jāpalielina sociālās ietekmes novērtēšanas procedūru nozīme tās vispārējā ietekmes novērtēšanas sistēmā. Būtu jāatzīst, ka tas ir svarīgs instruments, ar ko sistemātiski nodrošināt ES kopīgo sociālo mērķu integrēšanu visās attiecīgajās ES politikas jomās.

1.5 ES līmenī horizontālā sociālā klauzula jāpiemēro jaunajā sociālās politikas un ekonomikas politikas pārvaldībā (gan tās nozīmīgākajās darbības jomās, gan tās vispārējā struktūrā), ko veic saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020” un par ko Eiropadome vienojās 2010. gadā. Klauzula jāievēro gan katrā no trim stratēģijas prioritātēm (gudra izaugsme, ilgtspējīga izaugsme un integrējoša izaugsme), gan vērtējot paveikto, lai sasniegtu piecus ES pamatmērķus (tie vēl ir atspoguļojami dalībvalstu mērķos, kuriem savukārt efektīvi jāsekmē ES mērķu sasniegšana); horizontālā sociālā klauzula jāievēro arī septiņās pamatiniciatīvās, desmit integrētajās pamatnostādnēs ekonomikas un nodarbinātības politikas jomā, “Eiropas pusgadā” un jaunajā ekonomikas pārvaldībā.

1.6 Tāpēc EESK un visām tās specializētajām nodaļām, izstrādājot atzinumus un veicot citu darbu, kura mērķis ir ES sociālās dimensijas stiprināšana, ir jāņem vērā juridiski saistošā HSK un visas citas juridiski saistošās horizontālās klauzulas (LESD 8. – 12. pants).

1.7 Visos atzinumos, ko EESK gatavos pēc Eiropas Komisijas vai citu ES iestāžu pieprasījuma, kā arī pašiniciatīvas atzinumos, Komiteja vienmēr raudzīsies, vai ir pienācīgi vērtēta sociālā ietekme. Vajadzības gadījumā EESK rosinās atbildīgās ES struktūras novērst nepilnības.

⁽¹⁾ “Europe 2020 Towards a More social EU?” (“Eiropa 2020 — virzība uz sociāli atbildīgāku Eiropas savienību”), Marlier, Natali (sast.) un Rudi Van Dam, Brisele: Peter Lang, 2010. gads.

1.8 Tā kā Sociālās aizsardzības komiteja (SPC) ir atbildīga par koordināciju un sadarbību ES līmenī, jāpalielina tās nozīme sociālajā jomā, lai nodrošinātu stingru sociālo dimensiju stratēģijā “Eiropa 2020” un kopumā veidotu sociāli atbildīgu Eiropas Savienību. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai minētā komiteja līdzās ES Ekonomikas politikas komitejai (EPC) un ES Nodarbinātības lietu komitejai (EMCO) turpmāk visaptveroši un līdzvērtīgi iesaistītos stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā un uzraudzībā.

1.9 Lai dalībvalstu un pašvaldību līmenī veicinātu un pastiprinātu sociālās ietekmes novērtēšanu, Sociālās aizsardzības komitejai šā darba padziļināšana būtu jāizvirza par prioritāti, nodrošinot, ka īpašu uzmanību velta mazāk aizsargātām grupām, kuras nesen izveidojušās, un trūkumiem dzimumu līdztiesības jomā. Sociālās aizsardzības komitejai arī būtu jāpalielina izpratne par šo instrumentu, jāmudina dalībvalstis to izmantot jau politikas veidošanas procesa sākuma posmā un jāatbalsta pūliņi sagatavot un izplatīt informāciju par to, ar kādiem līdzekļiem, metodēm un datu avotiem panākt tā efektivitāti. Vienlaikus tai būtu jāraugās, kā dalībvalstis, izstrādājot valstu reformu programmas (VRP), izmanto procedūras sociālās ietekmes novērtēšanai, un regulāri jāsaprot attiecīgi ziņojumi.

1.10 Sociālās aizsardzības komiteja nolēmusi izstrādāt gada pārskatu par to, kas paveikts, cenšoties sasniegt vienu no ES pamatmērķiem, proti, nodrošināt sociālo integrāciju un mazināt nabadzību, par to, kā norit integrētajās pamatnostādnēs izaugsmei un nodarbinātībai minēto sociālo aspektu īstenošana, un par to, kāds ir sociālais stāvoklis un kā īstenoti pasākumi, kurus paredzēja veikt, ES līmenī koordinējot rīcību un sadarbojoties sociālajā jomā⁽²⁾. Būtu lietderīgi, ja šis pārskats kļūtu par stratēģijas “Eiropa 2020” sociālās dimensijas gada novērtējumu un ja to izmantotu Eiropas Komisijas gatavotajā Gada izaugsmes pētījumā, ES politikas pamatnostādnēs un, iespējams, ar sociālo jomu saistītos ieteikumos, kas attiecas uz dalībvalstu reformu programmām. Sociālās aizsardzības komiteja ir vienojusies, ka tā veiks novērtējumu, pamatojoties uz dalībvalstu stratēģiskiem gada ziņojumiem par progresu ES kopējo sociālo mērķu izpildē un atjauninātiem plāniem, kuros ņemta vērā dalībvalstu politiskā programma.

1.11 EESK ik gadu izstrādās atzinumu gan par HSK, kurai atzinumā būs veltīta nozīmīga un īpaša nodaļa, un par citu horizontālu sociālo klauzulu, Pamattiesību hartas, citu Lisabonas līguma noteikumu, kas saistīti ar sociālo politiku, un sekundāro tiesību aktu piemērošanu, gan par citu tiesisku un politisku pasākumu īstenošanu, analizējot mērķu un uzdevumu ievērošanu un to īstenošanas veicināšanu, kā arī pārbaudīs un vērtēs, kā tie sekmē ES attīstību sociālās politikas un pamattiesību jomā, un sniegs ieteikumus, kādi konkrēti pasākumi var veicināt mērķu sasniegšanu un uzdevumu izpildi. Uzklaušanās, kas būs saistīta ar atzinumu, arī citas lielas organizācijas, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību un darbojas sociālajā jomā, varēs iepazīstināt ar to sagatavotiem atzinumiem un ziņojumiem par

konkrētiem jautājumiem. Par minēto atzinumu, ko izstrādās katru gadu, EESK informēs ES iestāžu pārstāvjus un skaidros viņiem tā saturu.

1.12 Gan Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, gan valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un līdzīgām dalībvalstu iestādēm, kas ir ieinteresētās puses, ir jāiesaistās HSK piemērošanā un sociālās ietekmes novērtēšanā, atbalstot Eiropas pilsoņu iniciatīvas un pilsoniskā dialoga projektus sociālās politikas jautājumos. Stratēģijas “Eiropa 2020” koordinācijas komitejai, ko izveidojusi EESK, būtu aktīvi jāpiedalās valstu reformu programmu saturā un īstenošanas vērtēšanā un jāsaprot attiecīgi pārskati.

1.13 EESK un Eiropas Komisijai būtu jānoslēdz iestāžu nolīgums, kurā jāparedz, ka Komisija visus ietekmes novērtējumus par Komisijas tiesību aktu projektiem iesniedz Komitejai, lai tā tos varētu ņemt vērā, izstrādājot atzinumus un ziņojumus.

2. Vispārīga informācija par sociāli atbildīgākas ES veidošanu

2.1 Lisabonas līgums un stratēģija “Eiropa 2020” paver lielas iespējas pakāpeniski veidot labāku un savstarpēji papildinošu līdzsvaru starp ekonomikas, nodarbinātības un sociālajiem mērķiem un arī sociāli stabilāku un atbildīgāku Eiropas Savienību. Iepriekš minētais zinātniskais pētījums, ko 2010. gadā lūdza izstrādāt ES prezidentvalsts Beļģija, liecina, ka ir piecas iespējas⁽³⁾:

2.1.1 Lisabonas līgumā iekļautā horizontālā sociālā klauzula rada tiesisku pamatu, lai varētu ņemt vērā dažādas politikas jomās īstenoto pasākumu sociālo ietekmi. Tādējādi ir radīts arī instruments, lai sociālos mērķus varētu visaptveroši ievērot visās nozīmīgās politikas jomās (arī tādos politikas pasākumos, kas nav tieši saistīti ar sociālo jomu) un pārraudzīt pasākumu ietekmi un ziņot par to.

2.1.2 Līgums un stratēģija “Eiropa 2020” (jo īpaši ES pamatmērķi un ES pamatiniciatīvas) ir palielinājusi izpratni par sociālajiem (it īpaši — bet ne tikai — sociālās integrācijas un nabadzības mazināšanas) jautājumiem, kuru nozīmība ir pieaugusi.

2.1.3 Stratēģija “Eiropa 2020” dod iespēju īstenot daudz integrētāku un koordinētāku pieeju pārvaldībai ekonomikas, sociālajā, nodarbinātības un arī vides jomā. Tā varētu panākt, ka šajās jomās pasākumi patiešām pastiprina cits citu.

⁽²⁾ Sociālās aizsardzības komitejas atzinums par stratēģijas “Eiropa 2020” sociālo dimensiju, SPC/2010/10/7 galīgā redakcija.

⁽³⁾ Skat. 1. zemsvītras piezīmi.

2.1.4 Jaunais Līgums paver vairāk iespēju uzlabot, stiprināt un modernizēt dalībvalstu sociālās aizsardzības sistēmas, kā arī labāk aizsargāt vispārējas nozīmes pakalpojumus, jo īpaši, sociālos pakalpojumus, tā palīdzot atjaunot līdzsvaru starp ES līmeni un valstu līmeni.

2.1.5 Līgums veido tiesisku pamatu Eiropas Savienības pasākumiem dažādās sociālajās jomās, kuru skaits ir pieaudzis, piemēram, pasākumiem ar mērķi nodrošināt augstu izglītības un apmācības līmeni, aizsargāt iedzīvotāju veselību un mazināt nevienlīdzību. Tā plašākā izpratnē nekā līdz šim varētu labāk koordinēt visus daudzveidīgos un nesaskaņoti īstenotos sociālās politikas pasākumus.

2.2 Eiropas Komisijas priekšsēdētājs *José Manuel Barroso* ir norādījis, ka “sociālā integrācija ir stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzītais mērķis un tajā norādīts uz trīs nabadzības un atstumtības dimensijām. Tomēr ļoti svarīgi ir arī tas, lai dalībvalstis — tāpat kā Eiropas Savienība kopumā — turpinātu uzraudzīt darbības rezultātus, ievērojot visus kopīgi noteiktos sociālos rādītājus, uz kuriem balstīta ES sadarbība un koordinācija sociālajā jomā.”⁽⁴⁾

2.3 Saskaņā ar Lisabonas līgumā izvirzīto jauno ES mērķi — teritoriālo kohēziju — un nesenās budžeta reformas mērķiem kohēzijas finansējumu koncentrēt visu stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzīto mērķu sasniegšanai un attiecīgi stiprināt kohēzijas politiku nākamajā finanšu shēmā laikposmam pēc 2013. gada īpaša uzmanība jāvelta tam, lai visi ES sociālie mērķi būtu ņemti vērā ES teritoriālās politikas pasākumos un programmās. Tāpēc būs jāveido saikne starp ES sociālajiem mērķiem un kohēzijas politiku, t.i., regulās, ko pieņems nākamajā plānošanas posmā, jāizmanto jaunā teritoriālās kohēzijas mērķa sniegtās iespējas, struktūrfondu izlietojumā jānodrošina nediskriminācijas un pieejamības principa ievērošana, jāpanāk, ka kohēzijas politiku izmanto kā “preventīvu” komponentu⁽⁵⁾, lai veicinātu strukturālas un institucionālas reformas, kas ļautu vieglāk sasniegt ES sociālos mērķus, un jānosaka, ka teritoriālā pieeja ir nozīmīgs elements, lai Eiropas Savienība varētu koordinēt pūliņus un sadarboties sociālajā jomā. Jānorāda, ka ārkārtīgi būtisks šādas “teritorializācijas” aspekts būs vietējo un reģionālo dalībnieku aktīva līdzdalība.

2.4 Liela nozīme ir tam, lai ES sociālās integrācijas mērķis, kas izvirzīts arī stratēģijā “Eiropa 2020”, atspoguļotos jēgpilnos valstu (un, iespējams, arī pašvaldību) mērķos. Valstīm jāizvirza

⁽⁴⁾ Priekšvārds izdevumā “*Income and living conditions in Europe*” (“Ienākumi un dzīves apstākļi Eiropā”), Atkinson, A.B. un Marlier, E., Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2010. gads.

⁽⁵⁾ Eiropas Komisijas paziņojums “Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošanas stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai ES ekonomikas pārvaldībai”, COM (2010) 367 galīgā redakcija.

tādi mērķi, kas nepārprotami sekmē vispārējā ES mērķa sasniegšanu. Izvirzot mērķus, jāpamatojas uz konkrētiem datiem. Vienlaikus atbilstoša uzmanība jāvelta gan mehānismiem, kuru dēļ rodas nabadzība un sociālā atstumtība, gan vispārējiem politikas mērķiem uzlabot sociālo integrāciju. Mērķiem jābūt tādiem, lai varētu novērtēt konkrētus politikas rezultātus, un nedrīkst pieļaut, ka, cenšoties tos sasniegt, tiek sagrozīti, aizmirsti vai ignorēti citi politikas mērķi. Lai nodrošinātu pastāvīgu sabiedrības un politisko atbalstu, mērķu izvirzīšanas kārtībai jābūt noteiktai, precīzai un pārredzamai. Mērķu izvēlē jāņem vērā arī ieinteresēto personu viedoklis. Panākumi ES, valstu un pašvaldību izvirzīto mērķu izpildē ir rūpīgi jāuzrauga un jāatspoguļo ziņojumos.

3. Vispārīga informācija par horizontālās sociālās klauzulas piemērošanu

3.1 Lisabonas līgumā iekļauti noteikumi, kas būtiski maina ES sociālo dimensiju. LESD 9. pantā par horizontālo sociālo klauzulu paredzēts: “Nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienība ņem vērā prasības, kas saistītas ar atbilstīga sociālās aizsardzības līmeņa nodrošināšanu, ar sociālās atstumtības apkarošanu, kā arī ar izglītības, mācību un cilvēku veselības aizsardzības līmeņa paaugstināšanu.”

3.2 Minētā HSK ir saistīta ar citām Līgumā ietvertajām horizontālajām klauzulām par dzimumu vienlīdzību, diskriminācijas apkarošanu, vides aizsardzību, patērētāju tiesību aizsardzību, dzīvnieku labturību un maziem un vidējiem uzņēmumiem (LESD 8., 10., 11., 12., 13. un 153. pants). Gan Eiropas Savienībai un visām tās iestādēm (arī EESK kā konsultatīvai struktūrai), gan dalībvalstīm ir jāievēro šīs horizontālās klauzulas visos attiecīgajos priekšlikumos, politikas jomās un pasākumos⁽⁶⁾. Tas attiecas arī uz visiem attiecīgajiem dokumentiem un tiesu iestāžu dokumentiem.

3.3 Horizontālajai sociālajai klauzulai ir jānodrošina, ka ES, cenšoties sasniegt sešus LESD 9. pantā minētos pakārtotos mērķus, visās darbībās vienmēr ņem vērā sociālo dimensiju, lai iedzīvīnātu ES pamatvērtības un sasniegtu tās pamatmērķus (LES 2. un 3. pants un LESD 7. pants).

3.4 Dalībvalstu centieni jēga un svarīgākais mērķis ir “pastāvīgi uzlabot savu tautu dzīves un darba apstākļus” (LESD preambulas 3. apsvēruma). Savienība un tās dalībvalstis “par saviem mērķiem izvirza nodarbinātības veicināšanu, dzīves un darba apstākļu uzlabošanu nolūkā tos saskaņot” (LESD 151. pants).

⁽⁶⁾ Schorkopf, F. “Art. 9 AEUV” (“LESD 9. pants”), izdevums “*Das Recht der Europäischen Union, Kommentar*” (“Eiropas Savienības tiesības, komentāri”), Martin Nettesheim (izdevējs), 2010. gads.

3.5 Lēmējstādes nedrīkstētu ierobežot HSK piemērošanu ne darbības jomas ziņā (piem., centieni mazināt nabadzību un sociālās atstumtību), nedz arī metožu izvēles ziņā (piem., atklātās koordinācijas metodes lietošana sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas jomā un ietekmes novērtēšana) vai piemērot minēto klauzulu tikai Sociālās aizsardzības komitejas darbībā; gluži pretēji, tā jāpiemēro visplašākajā nozīmē un visās ES politikas jomās, tostarp ekonomikas politikā un ārpolitikā. Horizontālajai sociālajai klauzulai jāatspoguļojas juridiskajos dokumentos, kas nodrošina jauno līguma mērķu sasniegšanu gan Eiropas Savienībā, gan dalībvalstīs.

3.6 Kā uzsvērts 2010. gadā sagatavotajā pārskata ziņojumā par Eiropas Savienības darbību (121. lpp.), Lisabonas līgumā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai piešķirta vēl lielāka atbildība par ES sociālās dimensijas veicināšanu.

3.7 Tāpēc Komitejai, izstrādājot atzinumus un veicot citu darbu, ir jāņem vērā juridiski saistošā HSK un visas citas juridiski saistošās horizontālās klauzulas (LESD 8. – 12. pants), tā stiprinot ES sociālo dimensiju. Tā EESK veicinās arī HSK aktīvo un preventīvo pieeju.

3.8 EESK jau ir pieņēmusi vispusīgu atzinumu par HSK, atklātās koordinācijas metodi sociālajā jomā⁽⁷⁾ un sociālā nodrošinājuma nozīmi visā sabiedrībā⁽⁸⁾. Minētajos atzinumos Komiteja norādīja, ka efektīva un enerģiska horizontālās sociālās klauzulas praktiskā piemērošana, formulējot un īstenojot ES politiku, var būtiski sekmēt ES kohēzijas stiprināšanu un sociālās politikas koordinēšanu.

3.9 Pēc ES Padomes prezidentvalsts Beļģijas iniciatīvas 2010. gada otrajā pusē notika vairākas konferences, kurās uzsvēra, ka horizontālajai sociālajai klauzulai un sociālās ietekmes novērtēšanas procedūrām ir liela nozīme ES sociālās dimensijas attīstībā⁽⁹⁾. Jaunajā Lisabonas līgumā ietvertā horizontālā sociālā klauzula nozīmē, ka ES politikas jomās vairāk uzmanības jāpievērš sociālajai dimensijai. Lai varētu novērtēt visās jomās īstentās ES politikas sociālo ietekmi, katrai ES iestādei ir jāveido strukturāls dialogs gan savas iestādes iekšienē, gan ar citām iestādēm. Tāpēc Eiropas Komisija, Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome, kā arī Eiropadome un Eiropas Savienības Tiesa apņēmusies iesaistīties gan iekšējā, gan starpiestāžu dialogā⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ EESK izpētes atzinums "Atklātā koordinācijas metode un sociālā klauzula saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020"" (OV C 44, 11.2.2011., 23. lpp.).

⁽⁸⁾ EESK izpētes atzinums par tematu "Sociālo pabalstu pilnveidošana" (OV C 44, 11.2.2011., 28. lpp.).

⁽⁹⁾ Viena no šādām konferencēm ar nosaukumu "ES sociālās jomas koordinācija stratēģijas "Eiropa 2020" kontekstā. Atskatoties pagātnē un veidojot nākotni" notika 2010. gada 14. un 15. septembrī Beļģijas pilsētā La Hulpe.

⁽¹⁰⁾ "The horizontal social clause and social mainstreaming in the EU" ("Horizontālā sociālā klauzula un sociālo jautājumu integrēšana ES politikā"), 3. forums par vispārējās nozīmes sociāliem pakalpojumiem, 2010. gada 26.–27. oktobris.

3.10 Gan HSK un ietekmes novērtēšanas procedūras, gan atklātā koordinācijas metode sociālajā jomā, ES kohēzijas politika un ES mērķi sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas jomā ir līdzekļi, lai uzlabotu ES sociālās politikas koordināciju un sadarbību⁽¹¹⁾.

3.11 Ietekmes novērtēšanas procedūras ir svarīgs HSK piemērošanas un īstenošanas instruments. Eiropas Komisija to atbalsta un pati ievēro pamatnostādnes attiecībā uz ietekmes novērtēšanas kārtību, īstenojot tādas iniciatīvas kā "Laba pārvaldība"⁽¹²⁾ un "Labāks un lietpratīgāks regulējums"⁽¹³⁾.

3.11.1 Jāpiemin arī, ka Eiropas Komisija, ES Padome un Eiropas Parlaments noslēguši iestāžu nolīgumu par ietekmes novērtēšanas procedūru izmantošanu⁽¹⁴⁾.

3.11.2 Turklāt Eiropas Komisija ir izstrādājusi pati savas pamatnostādnes, kā Komisijas izveidotās ietekmes novērtēšanas sistēmas ietvaros novērtēt arī sociālās sekas⁽¹⁵⁾. Komisija 2011. gadā plānojsi veikt 11 ietekmes novērtējumus nodarbinātības un sociālajā jomā⁽¹⁶⁾.

3.11.3 Eiropas Revīzijas palāta ir analizējusi ietekmes novērtējumus 2005.–2008. gadā un par tiem sniegusi pozitīvu vērtējumu⁽¹⁷⁾.

3.11.4 Reģionu komiteja jau pašlaik sadarbojas ar Eiropas Komisiju noteiktu ietekmes novērtējumu veikšanā⁽¹⁸⁾.

3.11.5 Padome ir aicinājusi Eiropas Komisiju piemērot LESD 9. pantu un veikt sociālās ietekmes novērtējumu⁽¹⁹⁾, un Vienotā tirgus akta 29. priekšlikumā ierosināts veikt sociālās ietekmes analīzi.

⁽¹¹⁾ Sociālās aizsardzības komitejas atzinums, ko 2011. gada jūnijā apstiprinājusi Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padome.

⁽¹²⁾ EESK atzinums par tematu "Atjauninātās Lisabonas stratēģijas efektīva pārvaldība" (OV C 175, 28.07.2009., 13. lpp.).

⁽¹³⁾ INT/544, "Lietpratīgs regulējums", ziņotājs — *Jorge Pegado Liz* (OV C 248, 25.08.2011., 87. lpp.).

⁽¹⁴⁾ "Inter-Institutional Common Approach to Impact Assessment" ("Iestāžu kopēja pieeja ietekmes novērtējumam"), 14901/05 JUR.

⁽¹⁵⁾ "Guidance for assessing Social Impacts within the Commission Impact Assessment system" ("Pamatnostādnes par sociālās ietekmes novērtēšanu Komisijas ietekmes izvērtēšanas sistēmā"), 2009. g.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/governance/impact/planned_ia/roadmaps_2011_en.htm#empl_20.03.2011.

⁽¹⁷⁾ Īpašais ziņojums Nr. 3/2010 "Impact Assessments in the EU institutions: do they support decision making?" ("Vai ietekmes novērtējumi nodē ES iestādēm lēmumu pieņemšanā?") (http://ec.europa.eu/governance/impact/docs/coa_report_3_2010_lv.pdf).

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/governance/impact/ia_in_other/ia_in_other_en.htm (20.3.2011.).

⁽¹⁹⁾ Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padome, 6.12.2010., paziņojums presei (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/118244.pdf).

3.11.6 Eiropas Komisijas priekšlikumos tiesību aktiem sistemātiski ir ņemtas vērā ES Pamattiesību hartas nostādnes, un 2010. gadā Komisija nāca klajā ar tās īstenošanas stratēģiju ⁽²⁰⁾, par kuru EESK jau ir izstrādājusi atzinumu ⁽²¹⁾.

3.11.7 EESK jau ir pieņēmusi pozitīvus atzinumus gan par ietekmes novērtējumu ieviešanu, izstrādi un piemērošanu, gan par ilgtspējības novērtējumiem un ES tirdzniecības politiku ⁽²²⁾.

3.11.8 Ietekmes novērtējumi ir politikas instruments, kas var pārvērt plašas iespējas, taču tā izmantošana ir sarežģīta. Lai šīs iespējas varētu pilnībā izmantot un nodrošinātu, ka ietekmes novērtējumus neizmanto jau apstiprinātu politikas pasākumu leģitimēšanai, ir jāmainās politikas veidošanas kultūrai, un ierēdņiem vajadzīgs pietiekami daudz laika, zināšanu, prasmju un atbalsta. Jāveicina ieinteresēto personu iesaistīšana procesā. Ietekmes novērtēšanai jābūt rentablam un samērīgai attiecībā pret sasniedzamo mērķi.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Horizontālā sociālā klauzula (LESD 9. pants) ir viens no svarīgākajiem Lisabonas līguma jauninājumiem sociālajā jomā, un tās sniegtās iespējas ir pilnībā jāizmanto. Līgumā skaidri minētas pilnvaras ievērot mērķus visās attiecīgajās ES politikas jomās, iniciatīvās un pasākumos. Minētais pants nodrošina to, ka sociāli atbildīgākas ES veidošana var kļūt par visaptverošu ES uzdevumu, kurš caurvij visas politikas jomas. Tāpēc horizontālā sociālā klauzula ir jāievēro arī Eiropas pētniecības programmās.

4.2 HSK ir īpaši nozīmīga un aktuāla tāpēc, ka finanšu, ekonomikas un budžeta krīzes ietekmē gan Eiropas Savienībā kopumā, gan dalībvalstīs arvien svarīgāk ir pilnībā apzināties ES sociālo dimensiju. Trūkst līdzsvara starp ekonomiskās integrācijas attīstību vienotajā tirgū un ES sociālās dimensijas turpmāko attīstību, un šis trūkums ir jānovērš. Šī jaunā instrumenta ieviešana varētu palīdzēt mazināt pašreizējo neapmierinātību un daudzās dalībvalstīs arvien biežāk vērojamo skepsi par Eiropas Savienības politikas pievienoto vērtību, jo īpaši sociālās, nodarbinātības un ekonomiskās attīstības jomā, un palielināt dalībvalstu atbildību.

4.3 Visos atzinumos, ko EESK gatavos pēc Eiropas Komisijas vai citu ES iestāžu pieprasījuma, Komiteja vienmēr uzraudzīs,

vai ir pienācīgi vērtēta sociālā ietekme. Vajadzības gadījumā EESK mudinās atbildīgās ES struktūras novērst nepilnības.

4.4 Eiropas Parlamentam ir ļoti svarīga loma HSK piemērošanā, arī regulāri pārbaudot sociālās ietekmes novērtējumus, kurus veic Eiropas Komisija un citas ES iestādes ⁽²³⁾.

4.5 Arī dalībvalstīm visos attiecīgajos priekšlikumos, politikas jomās un pasākumos, kā arī visos saistītajos dokumentos un tiesu iestāžu dokumentos ir jāpiemēro HSK un pārējās horizontālās klauzulas. Tāpēc tām jāveic sociālās ietekmes novērtēšana.

4.6 Organizētas pilsoniskās sabiedrības reālai līdzdalībai visos posmos un līmeņos ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu horizontālās sociālās klauzulas un atklātās koordinācijas metodes efektīvu izmantošanu sociālajā jomā ⁽²⁴⁾. EESK ir konsultatīva struktūra, ko veido darba devēju un darba ņēmēju apvienību un citi pilsoniskās sabiedrības pārstāvji no visu 27 dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības. Tāpēc Komiteja ir ES struktūra, kas apvieno galvenās ieinteresētās personas, un tai ir visplašākās iespējas dot nozīmīgu ieguldījumu ietekmes novērtēšanas veicināšanā un optimizēšanā.

4.7 Stiprinot informācijas apmaiņu un sadarbību ar dalībvalstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un tām līdzīgām organizācijām, kā arī sociālajiem partneriem, dažādu interešu pārstāvjiem un citām nozīmīgām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas visos līmeņos (ES, valstu un reģionālā līmenī) darbojas sociālajā jomā, EESK var palīdzēt izstrādāt un padziļināt dalībvalstu sociālās politikas mērķus un sociālo un pilsonisko dialogu. Šos pūliņus papildinās arī darbs, ko veic EESK izveidotā Stratēģijas "Eiropa 2020" koordinācijas komiteja, kura regulāri pārrauga valsts reformu programmu saturu un īstenošanu un par to sagatavo attiecīgus ziņojumus.

4.8 Arī Eiropas Sociālā platforma ⁽²⁵⁾ un tās dalībnieki, kuru vidū ir vairākas sociālās organizācijas, kas pārstāv noteiktas sabiedrības grupas (piemēram, sievietes, gados vecākus cilvēkus, invalīdus, mazturīgos iedzīvotājus, bezpajumtniekus utt.), un arī citas reprezentatīvas ES un valsts līmeņa organizācijas, kas darbojas sociālajā jomā, var daudz darīt, lai panāktu, ka HSK tiek pienācīgi piemērota gan ES, gan valsts, gan pašvaldību līmenī.

⁽²⁰⁾ Komisijas paziņojums COM(2010) 573 galīgā redakcija.

⁽²¹⁾ EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Stratēģija Pamattiesību hartas efektīvai īstenošanai Eiropas Savienībā", ziņotāja — Gabriele Bischoff kdze, līdzziņotājs — Cristian Pirvulescu kgs, (OV C 376, 22.12.2011., 74. lpp.).

⁽²²⁾ EESK atzinums par tematu "Kvalitātes normas — ietekmes novērtējums" (OV C 175, 27.07.2007., 21. lpp.), EESK atzinums par tematu "Ietekmes novērtējuma izstrādes pamatnostādnes" (OV C 100, 30.04.2009., 28. lpp.) un 30. zemsvītras piezīme.

⁽²³⁾ Eiropas Parlamenta 2011. gada 8. jūnija rezolūcija (2011/2016 (IND)).

⁽²⁴⁾ Skat. 8. zemsvītras piezīmi.

⁽²⁵⁾ Eiropas sociālo NVO platforma (Sociālā platforma) ir apvienība, kuras dalībnieki pārstāv tādas Eiropas federācijas un tīklus, kuros apvienojušās sociālajā jomā strādājošas nevalstiskās organizācijas (<http://www.socialplatform.org/>).

4.9 Lai nodrošinātu līdzsvarotu HSK piemērošanu ES, valstu un pašvaldību līmenī, nozīmīgu atbalstu varētu sniegt arī stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīva “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību”⁽²⁶⁾ un EESK darbs, kas saistīts ar šo iniciatīvu⁽²⁷⁾ un citām stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīvām.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Lisabonas līguma noteikumi, kas attiecas uz sociālo politiku (konkrēti LESD 145.–166. pants un 168. pants), un ES Pamattiesību hartas (proti, tās IV sadaļa “Solidaritāte”) konkrētā horizontālā sociālo klauzulu un ir pilnībā jāievēro.

5.2 EESK ik gadu izstrādās atzinumu gan par HSK un citu horizontālo sociālo klauzulu (LESD 8.,9.,10. pants), Pamattiesību hartas (jo īpaši sociālo pamattiesību), citu Lisabonas līguma noteikumu (jo īpaši LESD 145.–166. panta un 168. panta), kas saistīti ar sociālo politiku, un sekundāro tiesību aktu piemērošanu, gan par citu tiesisku un politisku pasākumu īstenošanu, analizējot sociālo mērķu un uzdevumu ievērošanu un to īstenošanas veicināšanu. Vienlaikus Komiteja arī pārbaudīs un vērtēs, kā tie sekmē ES attīstību sociālās politikas un pamattiesību jomā. Ja tas būs vajadzīgs, atzinumos Komiteja sniegs ieteikumus, kādi konkrēti pasākumi varētu veicināt sociālo mērķu sasniegšanu un uzdevumu izpildi gan Eiropas, gan valstu līmenī. Šajā darbā uzmanību veltīs arī Sociālās aizsardzības komitejas atzinumam par stratēģijas “Eiropa 2020” sociālo dimensiju⁽²⁸⁾.

5.2.1 Uzklaušanās, ko rīkos EESK un kas būs saistīta ar izstrādājamo atzinumu, gan sociālie partneri un dažādu interešu

pārstāvji, gan arī citas lielas organizācijas, kuras pārstāv pilsonisko sabiedrību un darbojas sociālajā jomā, varēs iepazīstināt ar to sagatavotiem atzinumiem un ziņojumiem par konkrētiem jautājumiem.

5.2.2 Par minēto atzinumu, ko izstrādās katru gadu, EESK informēs ES iestāžu, jo īpaši Eiropadomes, ES Padomes, Eiropas Parlamenta, Komisijas, Eiropas savienības Tiesas un Eiropas Centrālās bankas pārstāvjus un skaidros viņiem tā saturu.

5.3 Gan Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, gan valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un līdzīgām dalībvalstu iestādēm, kas ir ieinteresētās personas, ir jāiesaistās HSK piemērošanā un sociālās ietekmes novērtēšanā, atbalstot Eiropas pilsoņu iniciatīvas un pilsoniskā dialoga projektus sociālās politikas jautājumos.

5.4 EESK un Eiropas Komisijai būtu jānoslēdz iestāžu nolīgums, kurā jāparedz, ka Komisija visus ietekmes novērtējumus par Komisijas tiesību aktu projektiem iesniedz Komitejai, lai tā tos varētu ņemt vērā, izstrādājot atzinumus un ziņojumus.

5.5 Tāpēc EESK un visām tās specializētajām nodaļām, izstrādājot atzinumus un veicot citu darbu, kura mērķis ir ES sociālās dimensijas stiprināšana (piemēram, sociālās klauzulas tirdzniecības nolīgumos⁽²⁹⁾, vienotā tirgus sociālā dimensija, ilgtspējības novērtējumi un ES tirdzniecības politika⁽³⁰⁾), ir atbilstoši jāņem vērā juridiski saistošā HSK un visas citas juridiski saistošās horizontālās līguma klauzulas (LESD 8. – 12. pants).

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²⁶⁾ Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=961&langId=lv>.

⁽²⁷⁾ EESK atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību: Eiropas pamatprogramma sociālai teritoriālai kohēzijai”, ziņotāja — O’Neill kdze (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.soc-opinions.14953>).

⁽²⁸⁾ Sociālās aizsardzības komitejas atzinums par stratēģijas “Eiropa 2020” sociālo dimensiju, SPC/2010/10/7 galīgā redakcija.

⁽²⁹⁾ “Sozialnormen in Nachhaltigkeitskapiteln bilateraler Freihandelsabkommen”, Lukas, Steinkellner, Ludwig Boltzmann Institut für Menschenrechte, Vīne, 2010. gads.

⁽³⁰⁾ EESK atzinums par tematu “Ilgtspējas ietekmes novērtējumi (IIN) un ES tirdzniecības politika”, REX/313, ziņotāja — Pichenot kdze, <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.rex-opinions.18107>; <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?year=2011&serie=C&textfield2=218&Submit=Rechercher&ihlmlang=lv>